

Datum van inontvangstneming : 28/07/2025

Zaak C-352/25

Samenvatting van het verzoek om een prejudiciële beslissing overeenkomstig artikel 98, lid 1, van het Reglement voor de procesvoering van het Hof van Justitie

Datum van indiening:

26 mei 2025

Verwijzende rechter:

Sofiyski rayonen sad (Bulgarije)

Datum van de verwijzingsbeslissing:

25 mei 2025

Verzoekende partij:

„EOS Matrix” EOOD

Verwerende partij:

V.P.M.

Voorwerp van de procedure in het hoofdgeding

Gerechtelijke procedure naar aanleiding van een vordering tot vaststelling van schuldvorderingen uit hoofde van een overeenkomst van geldlening met variabele rente

Voorwerp en rechtsgrondslag van de verwijzing

Verzoek om een prejudiciële beslissing krachtens artikel 267, eerste alinea, VWEU betreffende de uitlegging van het begrip „beding [clausule] in een overeenkomst” in artikel 3, lid 1, van richtlijn 93/13/EEG met betrekking tot leningsovereenkomsten met variabele rentevoet. De verwijzende rechter betwijfelt of het beding tot vaststelling van de formule voor de berekening van de rentevoet is gebaseerd op objectieve criteria en niet leidt tot een eenzijdige wijziging van de overeenkomst door de bank. Hij vraagt zich bovendien af of, in het licht van de criteria die het Hof van Justitie van de Europese Unie (hierna: „Hof”) in de punten 30 en 40-43 van het arrest van 25 november 2020, Banca B., C-269/10,

heeft geformuleerd, een nationale rechtspraak volgens welke de variabele rentevoet in leningsovereenkomsten kan worden vervangen door een vaste rentevoet teneinde de geldigheid van de overeenkomst overeind te houden, verenigbaar is met artikel 6, lid 1, van richtlijn 93/13/EEG.

Prejudiciële vragen

1. Moet het begrip „beding [clausule] in een overeenkomst” in artikel 3, lid 1, van richtlijn 93/13/EEG betreffende oneerlijke bedingen in consumentenovereenkomsten, mede gelet op de vereisten die op grond van artikel 4, lid 1, van deze richtlijn aan de rechterlijke beoordeling worden gesteld, aldus worden uitgelegd dat het ziet op een afspraak tussen de consument en de verkoper die noodzakelijkerwijs moet zijn vervat in een afzonderlijke zin of afzonderlijk tekstdeel (punt, letter, afdeling) van de schriftelijke overeenkomst tussen beiden, of moet het worden uitgelegd als een afspraak die de gezamenlijke wil [van de partijen] weerspiegelt, ongeacht de formele vorm ervan, ook wanneer deze voortvloeit uit de uitlegging van verschillende tekstdelen van de schriftelijke overeenkomst, en volgens welke criteria wordt deze grens getrokken?

2. Moet artikel 6, lid 1, van richtlijn 93/13/EEG betreffende oneerlijke bedingen in consumentenovereenkomsten aldus worden uitgelegd dat het zich verzet tegen een nationale rechtspraak volgens welke, wanneer een consumentenkredietovereenkomst een beding bevat dat voorziet in een variabele rentevoet die is vastgesteld als som van een vast en een variabel bestanddeel, zonder objectieve criteria voor de berekening van de variabele component in te voeren, en dit beding daarom als oneerlijk wordt aangemerkt, deze overeenkomst jegens een consument, die zich voor de rechter niet uitdrukkelijk over de gevolgen van dit beding heeft uitgelaten, kan worden toegepast, waarbij de rentevoet die op het tijdstip van de verstrekking van de lening op de leningsovereenkomst van toepassing is, ten belope van de som van beide bestanddelen als vaste rentevoet wordt gehandhaafd, indien deze in de overeenkomst duidelijk is gecijferd?

Bepalingen en rechtspraak van het Unierecht

Richtlijn 93/13/EEG van de Raad van 5 april 1993 betreffende oneerlijke bedingen in consumentenovereenkomsten – artikel 3, lid 1, artikel 4, lid 1, en artikel 6, lid 1

Arrest van 25 november 2020, Banca B., C-269/19

Arrest van 15 juni 2023, Bank M., C-520/21

Arrest van 12 december 2024, Bank M., C-300/23

Bepalingen van nationaal recht en nationale rechtspraak

Zakon za zadulzheniata i dogovorite (Bulgaarse wet inzake verbintenissen en overeenkomsten; hierna: „ZZD”) – artikelen 20, 26, 34, 86 en 99

Zakon za zashtita na potrebitelite (Bulgaarse wet consumentenbescherming) – artikelen 143, en 145-147

Zakon za potrebitelskia kredit (Bulgaarse wet op het consumentenkrediet) – artikelen 11, 22 en 23

Grazhdanski protsesualen kodeks (Bulgaars wetboek van burgerlijke rechtsvordering) – artikelen 7 en 195

Arresten van de Varhoven kasatsionen sad (hoogste rechter in burgerlijke en strafzaken, Bulgarije)

Arrest nr. 92/09.09.2019 van de tweede kamer voor handelszaken in handelszaak nr. 2481/2017

Volgens de Varhoven kasatsionen sad leidt de nietigheid van een beding in een bancaire overeenkomst van geldlening dat de kredietverlenende bank het recht toekent om de debetrentevoet in geval van een wijziging van haar interne basisrentevoet eenzijdig aan te passen, die voortvloeit uit artikel 146, lid 1, juncto artikel 143 van de wet consumentenbescherming, niet tegelijkertijd tot de nietigheid van de bepaling in datzelfde beding volgens welke de kredietnemer contractuele rente moet betalen ten belope van een bedrag dat gelijk is aan de som van de interne basisrente van de bank die op het tijdstip van sluiting van de overeenkomst precies in procenten is vastgesteld, en een contractueel vastgestelde opslag.

Arrest nr. 198/18.01.2019 van de eerste kamer voor handelszaken in handelszaak nr. 193/2018

Ook in dit geval is de Varhoven kasatsionen sad van oordeel dat een wijziging van de rentevoet niet eenzijdig op verzoek van de bank kan plaatsvinden, en verwijst de zaak terug naar de appelrechter (tweede aanleg) teneinde bij de herbeoordeling van de zaak de hoogte van de krachtens de overeenkomst verschuldigde termijnen vast te stellen op basis van een vaste rentevoet zoals deze wordt becijferd in het overeenkomstige rentebeding van de overeenkomst.

Arrest nr. 87/06.11.2019 van de eerste kamer voor handelszaken in handelszaak nr. 848/2017

In die zin wijst de Varhoven kasatsionen sad erop dat „het volledig wegvallen van het beding tot vaststelling van de debetrente bij een uitdrukkelijk en ondubbelzinnig afgesproken vergoeding die op het tijdstip van het sluiten van de overeenkomst is uitgedrukt in een absoluut bedrag, het karakter van de

overeenkomst onder bezwarende titel zou wijzigen. De consument heeft de omvang van zijn uit het litigieuze contractuele beding voortvloeiende verplichting begrepen en was zich ervan bewust dat hij een uitdrukkelijk in de overeenkomst bepaalde vergoeding moest betalen, ook al was hem niet precies duidelijk hoe de bank haar basisrentevoet vaststelde. Het ontbreken van informatie over de factoren en de modaliteiten van de wijziging van de basisrentevoet van de bank is alleen relevant met het oog op een eventuele eenzijdige wijziging van de overeengekomen vergoeding, maar van een dergelijke wijziging is in het litigieuze contractuele beding geen sprake. De vermelding van de rentevoet waartegen de overeenkomst is gesloten, voldoet aan de vereisten van artikel 58 ZKI [Zakon za kreditnite institutsii (wet op de kredietinstellingen)] en is in overeenstemming met het beginsel van goede trouw in de onderlinge betrekkingen tussen particulieren en in handelsrelaties. Indien dit beding overeind blijft en de oneerlijke bedingen tot wijziging van de rentevoet uit de overeenkomst wegvallen, kan de bank de basisrentevoet niet eenzijdig wijzigen en deze vormt dan het overeenkomstig de contractuele bepalingen geldige rentedragende bestanddeel.”

Arrest nr. 9/27.02.2020 van de eerste kamer voor handelszaken in handelszaak nr. 62/2019

De Varhoven kasatsionen sad is van oordeel dat de vermelding van de rentevoet waartegen de overeenkomst is gesloten, voldoet aan de vereisten van artikel 58 ZKI en in overeenstemming is met het beginsel van goede trouw in de onderlinge relaties tussen particulieren en in de handelsrelaties. Indien dit beding overeind blijft en de oneerlijke bedingen tot wijziging van de rentevoet uit de overeenkomst wegvallen, kan de bank de basisrentevoet niet eenzijdig wijzigen en deze vormt dan het overeenkomstig de contractuele bepalingen geldige rentedragende bestanddeel.” De betaling van rente door de kredietnemer is een prestatie die een wezenlijk onderdeel van de bancaire overeenkomst van geldlening vormt en die verschuldigd is als vergoeding voor de door de kredietverlener verrichte diensten. Het volledig wegvallen van het beding tot vaststelling van de debetrente bij een uitdrukkelijke en ondubbelzinnige afgesproken vergoeding die op het tijdstip van het sluiten van de overeenkomst is uitgedrukt in een absoluut bedrag, zou het karakter van de overeenkomst onder bezwarende titel wijzigen.

Arrest nr. 50053/18.07.2023 van de tweede kamer voor handelszaken in handelszaak nr. 614/2022

In deze nieuwere beslissing stelt de Varhoven kasatsionen sad na vaststelling van de nietigheid van de bedingen die voorzien in een variabele rente, opnieuw vast: „In het onderhavige geval is het beding [...] van de leningsovereenkomst voldoende precies, duidelijk en begrijpelijk en hebben de partijen, door de overeenkomst te ondertekenen, hun instemming met de concrete hoogte van de basisrentevoet en de rentevoet van de lening, alsmede met de prijs van de verstrekte lening en het aflossingsschema ervan tot uitdrukking gebracht. Het beding [...] in de leningsovereenkomst heeft betrekking op de hoogte van het jaarlijkse kostenpercentage op het tijdstip waarop de overeenkomst werd gesloten

[...], het is duidelijk en ondubbelzinnig en de kredietnemer, een consument, heeft daar uitdrukkelijk mee ingestemd. Deze bepalingen zijn niet oneerlijk en zijn geldig.”

Korte uiteenzetting van de feiten en van de procedure

- 1 Op 6 november 2013 sloten verweerder en zijn mededebiteur (die niet partij is in deze procedure) met een niet bij de procedure betrokken partij, de „Parva Investitsionna Banka” AD een consumentenkredietovereenkomst. In het kader van deze overeenkomst ontving verweerder een bedrag van 6 200 EUR en verplichtte hij zich met zijn mededebiteur hoofdelijk tot terugbetaling. De terugbetaling van de lening was gepland in 120 gelijke maandelijkse termijnen. De overeenkomst vermeldde een jaarlijks kostenpercentage van 19,12 %. Aan het slot van het contractuele document verklaren partijen uitdrukkelijk dat op de overeenkomst de algemene voorwaarden van toepassing zijn en dat verweerder een exemplaar hiervan heeft ontvangen.
- 2 Punt 4 van deel II van de leningsovereenkomst, met als opschrift „Rente, kosten en provisies van de lening”, bepaalt dat de kredietnemer de bank een jaarlijkse rente betaalt die gelijk is aan de basisrentevoet van de bank voor de euro, vermeerderd met een opslag van 8,51 procentpunten. Ten tijde van de sluiting van de overeenkomst bedroeg de basisrentevoet (sic) van de bank voor de euro 7,99 %.
- 3 Volgens deel IV van de algemene voorwaarden bij de overeenkomst wordt de hoogte van de in de aflossingstabel vermelde rentebetalingen over het geleende kapitaal berekend op basis van de referentierentevoet voor de valuta van de lening die gold op de datum van sluiting van de overeenkomst en weerspiegelt deze echter niet het precieze bedrag van de voor elke renteperiode verschuldigde rente, maar is deze louter indicatief. Het exacte bedrag van de door de kredietnemer verschuldigde rente wordt door de bank voor elke in het aflossingsplan vermelde renteperiode op de vervaldag van de betreffende rentebetaling berekend. In geval van een wijziging van de toepasselijke referentierentevoet wijzigt zich de overeengekomen rentevoet dienovereenkomstig vanaf de datum van wijziging, zonder dat opnieuw hoeft te worden onderhandeld. In dat geval heeft de bank het recht de hoogte van de in het aflossingsplan vermelde maandelijkse aflossingen eenzijdig te wijzigen en stelt zij de kredietnemer daarvan in kennis.
- 4 Volgens punt 4.7 heeft de bank het recht om de contractuele rentevoet en/of de hoogte van het toegestane rekeningcourant-krediet eenzijdig te wijzigen in geval van een wezenlijke wijziging van wettelijke voorschriften en regelgevende bepalingen van de toezichthoudende autoriteiten of in geval van een wezenlijke wijziging van het monetaire beleid van de centrale bank (wijziging van de officiële wisselkoers van de Bulgaarse leva [BGN] ten opzichte van de euro, waardevermindering van de leva, denominatie van de leva en/of elke andere wijziging van de marktomstandigheden), waarover de bank de kredietnemer tijdig

informeert. Elke wijziging van de hoogte van de rentevoet en/of van het toegestane rekening-courantkrediet is vanaf de datum van wijziging automatisch van toepassing op de overeenkomst, zonder dat een aanvullende overeenkomst met de kredietnemer is vereist.

- 5 Indien de kredietnemer een van de verplichtingen die krachtens de overeenkomst en de algemene verkoopvoorwaarden op hem rusten, niet nakomt, heeft de bank het recht de contractueel door de kredietnemer verschuldigde renteopslag te verhogen.
- 6 Overeenkomstig punt 4.9 van de algemene voorwaarden stelt de bank de kredietnemer in kennis van elke wijziging van de rentevoet voordat deze van kracht wordt, door de referentierentevoet te publiceren op haar website www.fibank.bg, op papier of op een andere permanente drager in de filialen van de bank of op een andere overeengekomen wijze.
- 7 Volgens punt 6 van de overeenkomst betalen de debiteuren een vergoeding van 25 BGN voor de behandeling van de aanvraag, en volgens punt 7 houdt de bank in geval de lening wordt ingeroepen een kredietprovisie van 2,95 % van de goedgekeurde lening in. Het totale bedrag van de verplichting tot terugbetaling van de lening, wanneer deze wordt afgelost binnen de termijnen en onder de voorwaarden die van toepassing waren op het tijdstip waarop de lening werd verstrekt, bedraagt 12 933,79 EUR.
- 8 Overeenkomstig punt 12 van de overeenkomst kan de bank haar vorderingen overdragen aan derden. Dit is in casu gebeurd door middel van een overeenkomst tussen de bank en een andere niet bij de procedure betrokken partij, die op haar beurt de geldvordering op verweerder aan verzoekster heeft overgedragen, waarbij de debiteuren op de hoogte waren gebracht van de wisseling van crediteur.
- 9 Wegens niet-betaling van de termijnen uit de leningsovereenkomst verzocht verzoekster de Sofiyski rayonen sad (rechter in eerste aanleg Sofia) op 17 december 2021 om een betalingsbevel jegens de schuldenaar strekkende tot hoofdelijke betaling van de hoofdvordering van 6 417,02 BGN, te vermeerderen met wettelijke verdragingsrente vanaf 17 december 2021 tot en met de dag van definitieve betaling, alsook van 6 739,81 BGN – contractuele rentevergoeding voor de periode van 25 september 2016 tot en met 25 november 2021. In het kader van de bij de Sofiyski rayonen sad ingestelde civiele procedure nr. 72224/2021 is betalingsbevel nr. 19635/10.07.2022 afgegeven. Dit is op 18 januari 2023 betekend of ter kennis gebracht aan verweerder, die tijdig verzet tegen de betalingsverplichting heeft aangetekend, waarop de rechtbank verzoekster in kennis heeft gesteld van de mogelijkheid om haar recht te doen gelden door een rechtsvordering in te stellen, waarna voor een deel van de in het betalingsbevel genoemde vorderingen de procedure in het hoofdgeding is geopend.
- 10 Verzoekster beroept zich op de vorderingen zoals hierboven onder punt 1 genoemd en verzoekt de rechter om een boekhoudkundig expert aan te wijzen

voor het uitbrengen van een rapport waarin de openstaande schulden wat de hoofdvordering en de contractuele rente betreft, worden vastgesteld.

- 11 Verweerder heeft zich tegen de rechtsvordering verzet op grond dat de leningsovereenkomst nietig was en dat de cessie van de vorderingen geen rechtsgevolg had, aangezien hij daarover niet naar behoren was geïnformeerd, maar er pas kennis van kreeg op het moment dat de zaak werd aangebracht bij de rechter. Bovendien zijn de vorderingen of delen daarvan verjaard.

Korte uiteenzetting van de motivering van de verwijzing

- 12 Volgens de verwijzende rechter rijst in wezen de vraag naar de gevolgen van het buiten toepassing laten van oneerlijke bedingen in een consumentenovereenkomst wanneer, om de geldigheid van de overeenkomst overeind te houden, in voorkomend geval rekening moet worden gehouden met de werkelijke wil van de partijen. In het onderhavige geval is het beding tot wijziging van de rentevoet zeer waarschijnlijk (hetgeen nog zal moeten worden vastgesteld door een deskundigenrapport) oneerlijk wat betreft de voorwaarden voor de wijziging van de rentevoet. De verwijzende rechter is van mening dat in geval van een uitdrukkelijk contractueel overeengekomen lening met variabele rente, wanneer de heersende rechtspraak wordt gevolgd en een vaste rentevoet voor de leningsovereenkomst wordt vastgesteld, zou worden afgeweken van de uitdrukkelijke wil van partijen, aangezien deze uitdrukkelijk een variabele rentevoet zijn overeengekomen. Hij ziet het voorbijgaan aan de wil van de consument als een voor deze nadelige handeling.
- 13 Hij wijst in dit verband op het arrest van het Hof van 25 november 2020, Banca B., C-269/19, waarin verschillende beginselen zijn uitgewerkt om te bepalen wat de rechtsgevolgen zijn voor consumentenkredietovereenkomsten met variabele rentevoet voor het geval dat het desbetreffende beding oneerlijk zou zijn. Om te beginnen wordt daarin in de punten 29 tot en met 31 uitdrukkelijk aangegeven dat wanneer wordt vastgesteld dat de overeenkomst een oneerlijk beding bevat, de rechter de voorwaarden van de overeenkomst niet mag wijzigen enkel om de geldigheid van de overeenkomst overeind te houden, tenzij de consument daar expliciet om heeft verzocht. Volgens de punten 32, 33 en 35 daarentegen kan een ongeldig beding door nationale bepalingen van aanvullend recht worden vervangen, niet echter door bepalingen die niet rechtstreeks zijn bedoeld om de in casu voor de rechter nog open vragen te regelen (in het onderhavige geval: hoe moet het oneerlijke beding met de variabele rentevoet worden vervangen), en wanneer dit niet mogelijk is, moet de overeenkomst in haar geheel overeenkomstig de punten 32 en 34 van dit arrest nietig zodanig vorm moet worden gegeven dat ze de consument bij de vaststelling van zijn verplichtingen niet in een bijzonder moeilijke situatie brengen. In de punten 40 tot en met 43 van het arrest wordt er uitdrukkelijk op gewezen dat het aan de nationale rechter staat om te beslissen hoe de doeltreffende bescherming van de consument moet worden

gewaarborgd, maar dat de gekozen aanpak de consument en niet de kredietgever moet beschermen (punt 44).

- 14 Volgens de verwijzende rechter wordt in de rechtspraak van de hoogste Bulgaarse rechter (Varhoven kasatsionen sad) bij het wegnemen van gevolgen van oneerlijke bedingen die voorzien in een variabele rentevoet in een consumentenkredietovereenkomst en die niet op een objectieve berekeningsmethode berusten, slechts uitgegaan van één benadering, namelijk dat de variabele rentevoet die oorspronkelijk in de overeenkomst is opgenomen, als vaste rentevoet gehandhaafd wordt.
- 15 Deze benadering maakt het naar de mening van de verwijzende rechter voor de nationale rechter kennelijk mogelijk de wil van de partijen te vervangen. In dit verband is een verduidelijking vereist van de rechtspraak van het Hof met betrekking tot de door de Varhoven kasatsionen sad gehanteerde definitie van het begrip „beding in een overeenkomst”.
- 16 Volgens vaste Bulgaarse rechtspraak wordt het begrip „clausule (beding) in een overeenkomst” in zijn etymologische betekenis opgevat – van het middeleeuws Latijn „clausa” („ingesloten ruimte, cel”) (definitie volgens het woordenboek William Whitaker’s Words, beschikbaar op <https://mk270.github.io/whitakers-words/>, ook gebruikt in het woordenboek Merriam Webster) en later „clausula” („zinsnede, alinea, paragraaf” van een tekst) – dat wil zeggen als een zin of afzonderlijk tekstdeel in het document. Daarom gaat de rechtspraak van de Varhoven kasatsionen sad er bij de kwalificatie van een „clausule” als oneerlijk van uit dat de in het document neergeschreven tekst ongeldig is, dat wil zeggen niet bestaat en volledig terzijde moet worden gelaten, zodat de overeenkomst zonder deze tekst toepassing vindt.
- 17 Indien de verwijzende rechter zich bij deze uitlegging aansluit en vaststelt dat er geen sprake is van objectieve criteria voor de vaststelling van de „basisrentevoet” van de bank, zal hij alleen punt 4 van de tussen partijen gesloten overeenkomst moeten toepassen, zonder in het algemeen rekening te houden met de algemene voorwaarden hierbij (met name de punten 4.4, 4.7 en 4.8) en de regelingen tot wijziging van deze rentevoet. Het lijkt er dus op dat de verwijzing naar de basisrentevoet van de bank niet betekent dat een overeenkomst met een variabele rentevoet is gesloten, maar veeleer een informatie van de consument inhoudt over de wijze waarop de bank de rentevoet van de overeenkomst heeft berekend op het moment dat de overeenkomst werd gesloten, waarbij de bank om eigen redenen een rekenkundige werkwijze heeft opgegeven.
- 18 Een dergelijke uitlegging lijkt echter niet in overeenstemming te zijn met de regels voor de uitlegging van overeenkomsten naar Bulgaars recht (artikel 20 ZZD) en de aanwijzingen van het Hof in punt 31 van het arrest in de zaak C-269/19, Banca B., die berusten op de uitlegging van artikel 3, lid 1, van richtlijn 93/13/EG en volgens welke het oneerlijke karakter van bedingen en de feitelijke inhoud van de overeenkomst moeten worden uitgelegd in het licht van het beginsel van goede

trouw, waarbij de consument het recht heeft om te profiteren van alle gevolgen van zijn overeenkomst met de verkoper – met uitzondering van de gevolgen die voortvloeien uit het oneerlijke karakter van bepaalde bedingen. In casu ontnemt het terzijde laten van de algemene voorwaarden, met name punt 4.7, de consument de mogelijkheid om in geval van een verlaging van de basisrentevoet van de bank te profiteren van een variabele rentevoet in de overeenkomst.

- 19 Juist om die reden moet het begrip „beding in een overeenkomst” in de zin van artikel 3, lid 1, van richtlijn 93/13/EEG worden uitgelegd, ook met inachtneming van de regeling in artikel 4, lid 1, van deze richtlijn – en wel met dien verstande of dit begrip strikt formeel moet worden opgevat, dat wil zeggen als zin of ander tekstdeel in een document, ofwel als een afspraak tussen partijen die een bepaald rechtsgevolg tussen hen teweegbrengt, ongeacht of het in een apart deel van de schriftelijke overeenkomst is opgenomen dan wel door uitlegging van afzonderlijke bestanddelen van de overeenkomst voortvloeit uit de context.
- 20 De meerduideligheid van deze bepaling blijkt ook uit de in de verschillende taalversies van artikel 3, lid 1, van richtlijn 93/13/EEG gebruikte termen zoals in de Bulgaarse, Italiaanse, Spaanse, Duitse, Roemeense en Franse versie, waarin het begrip „clausule” wordt gebruikt (een woord dat is ontleend aan het Latijn), terwijl in de Engelse („term”), Nederlandse („beding”), Poolse („warunka”), Sloveense („pogoj”), Kroatische („odredba”) en Tsjechische („podminka”) taalversie een uitdrukking wordt gebruikt die dichter in de buurt komt van de betekenis „voorwaarde” (dat wil zeggen inhoud) van de overeenkomst.
- 21 Naar het gevoel van de verwijzende rechter kan het begrip „beding in een overeenkomst” niet enkel als een element worden opgevat dat voortvloeit uit de structuur van de tekst van een schriftelijke overeenkomst. Dit volgt primair uit het feit dat richtlijn 93/13/EEG niet alleen van toepassing is op schriftelijke overeenkomsten, maar ook op alle andere overeenkomsten tussen een verkoper en een consument, en bovendien uit de noodzaak om een doeltreffende bescherming overeenkomstig de richtlijn te waarborgen. Indien niet de reeds lang in de rechtsstelsels van de lidstaten van de Unie verankerde opvatting zou worden gevolgd, dat overeenkomsten in hun geheel en in samenhang met alle bedingen ervan moeten worden uitgelegd, zou het gevaar bestaan dat de wil van partijen om zuiver formele redenen wordt verdraaid – door een tekst te formuleren die in overeenstemming is met de belangen van slechts een der partijen. Gelet op de voor consumentenovereenkomsten kenmerkende informatieasymmetrie en het voorbereidingsvoordeel van de verkoper zou een dergelijke opstelling van de overeenkomst niet bijzonder moeilijk zijn.
- 22 Voor de verwijzende rechter zou het echter nuttig zijn om expliciete aanwijzingen en richtsnoeren te verkrijgen over de wijze waarop moet worden bepaald of afzonderlijke delen van de overeenkomst slechts één, mogelijk oneerlijk contractueel beding vormen, dan wel of zij op zichzelf staande bedingen zijn die afzonderlijk moeten worden onderzocht, dat wil zeggen antwoord te krijgen op de vraag wat de nationale rechter moet onderzoeken wanneer hij de inhoud van „alle

andere bedingen van de overeenkomst” in de zin van artikel 4, lid 1, van richtlijn 93/13/EEG vaststelt. Deze uitlegging zou kunnen worden afgeleid uit de „algemene rechtsbeginselen” van de lidstaten van de Unie, door de theorie te volgen dat het erom gaat de werkelijke gemeenschappelijke wil van de partijen vast te stellen in plaats van zich uitsluitend te richten op de in een document of in bepaalde woorden en bewoordingen tot uitdrukking gebrachte wil – een traditionele rechtsgedachte die werd gekenmerkt door het Romeinse en het middeleeuwse canonieke recht en toepassing vindt in alle staten van de Romaanse en Germaanse rechtskring.

- 23 De tweede prejudiciële vraag betreft de verenigbaarheid van de rechtspraak van de Varhoven kasatsionen sad met de uitlegging van artikel 6, lid 1, van richtlijn 93/13/EEG, in arrest Banca B., C-269/19, punten 31 en 44, voor zover deze rechtspraak zonder een uitdrukkelijke verklaring van de consument de regels van de algemene voorwaarden buiten beschouwing laat waarin wordt bepaald dat de variabele rentevoet wordt vastgesteld op basis van een regelmatig door de bank gepubliceerde component, die ook dient ter berekening van de rente bij reeds lopende kredietproducten.
- 24 In casu heeft de bank in haar algemene voorwaarden immers geen precieze methode voor de berekening van deze variabele rentevoet vastgesteld en zou zij deze in theorie op volstrekt willekeurige wijze kunnen bepalen. In de praktijk leidt dit ertoe dat de banken juist zo handelen door de consumenten te misleiden dat ze variabele rentetarieven zou toepassen, zodat zij, wanneer de consument zich daartegen niet verzet, de rente naar eigen goeddunken verhogen, aangezien objectieve criteria in de overeenkomst ontbreken. Indien de consument daarentegen voor de rechter aanvoert dat hij minder verschuldigd is, kent de Bulgaarse rechtspraak de banken verder de oorspronkelijke hoogte van de rente toe. Bij een verlaging van het bedrag van de afzonderlijke rentebestanddelen hebben de banken de mogelijkheid opnieuw te onderhandelen over de contractuele voorwaarden door dit voor te stellen als een „geschenk” voor consumenten met teruglopende rente, dan wel in rechte te vorderen dat de lening wordt terugbetaald tegen de oorspronkelijk overeengekomen rente. Voor de consumenten bestaat er echter geen mogelijkheid dat de rentevoet van hun lening zou kunnen dalen, zelfs wanneer deze als variabel is overeengekomen.
- 25 De verwijzende rechter heeft ernstige twijfels over de vraag of de in de Bulgaarse rechtspraak ontwikkelde praktijk om de aanvankelijk overeengekomen rentevoet als een vaste rentevoet te behandelen, in werkelijkheid niet afdoet aan de werkelijke wil van de partijen die een variabele rentevoet zijn overeengekomen. Deze praktijk is in tegenspraak met de uitdrukkelijke aanwijzingen van het Hof in de punten 76 t/m 80 van het arrest van 15 juni 2023, Bank M., C-520/21 (gevolgen van de vaststelling van de nietigverklaring van een overeenkomst in haar geheel), inhoudende dat elke beslissing die een einde moet maken aan de gevolgen van oneerlijke bedingen ook een omstandigheid moet bevatten die een sanctie aan de oneerlijke verkoper oplegt. Dit lijkt de bank uiteindelijk een economisch voordeel te garanderen voor een bedrag dat ten minste gelijk is aan

het voordeel dat zij bij de verstrekking van de lening zou hebben verkregen, en wel ongeacht het onrechtmatige gedrag van de bank (punt 81 van het arrest Bank M., C-520/21, en punten 160-165 van het arrest van 12 juli 2014, Kutxabank, C-300/23).

- 26 Aangezien de werkelijke gemeenschappelijke wil van de partijen bij de leningsovereenkomst erin bestaat een variabele rentevoet overeen te komen die uit twee bestanddelen bestaat – een variabel bestanddeel, „basisrentevoet” genoemd, en een vast bestanddeel, de „opslag” – acht de verwijzende rechter vier mogelijke handelingsvarianten denkbaar:
- 27 Ten eerste zou kunnen worden aangenomen dat het oneerlijke karakter van het beding dat het eerste bestanddeel vastlegt, leidt tot de nietigheid van het gehele rentebeding, zodat alleen de terugbetaling van het geleende kapitaal verschuldigd is (een variant ter bestraffing van de oneerlijke kredietgever). Daarbij wordt in aanmerking genomen dat wanneer de procedure voor de vaststelling van de basisrentevoet op het moment dat de lening wordt verstrekt kan worden bepaald, het mogelijk is dat veel van zijn bestanddelen inmiddels negatief zijn geworden, zodat, indien de oorspronkelijke formule van dit bestanddeel wordt gehandhaafd, dit een negatieve waarde zou kunnen hebben, dat wil zeggen dat de effectieve rentevoet van de lening zelfs lager zou kunnen zijn dan de vastgestelde „opslag”.
- 28 Ten tweede zou kunnen worden aangenomen dat het oneerlijke karakter slechts betrekking heeft op de variabele component van de rentevoet, terwijl de vaste component van de rentevoet vrij van wilsgebreken is overeengekomen en dus kan worden beschouwd als bodemrente van de lening waarmee de partijen hebben ingestemd, en alleen deze van toepassing is.
- 29 Ten derde zou kunnen worden aangenomen dat het rentebeding in zijn geheel nietig is en dat rente verschuldigd is tegen een gemiddeld marktconform tarief, maar dit zou in strijd kunnen zijn met de aanwijzingen in punt 31 van het arrest Banca B., C-269/19.
- 30 Ten slotte zou de rechter de partijen kunnen bevelen tot een bindende verplichte heronderhandeling van de rentevoet, hetgeen echter onwaarschijnlijk is, aangezien hij daarvoor geen criteria kan opleggen en het Bulgaarse recht momenteel geen toepasselijke procedure hiervoor kent.